

מסורת הש"ס
 א. בכורות הב, (ויש סומנו מקבילות).
 ב. ילק"ש תורה תקלו.
 ג. ראה ב"ק עח,א. ילק"ש שם.

גרסות

וממפריסי הפרסה בכתי"מ מילים אלו חסרות ובב"ח: **וממפריסי הפרסה** את הגמל.
זה הבא בסימן אחד ברוב כתי"מ מילים אלו חסרות.
שור בכתי"מ ובש"מ מלה זו חסרה.
ופליג עליה בחדא בכתי"מ מילים אלה חסרות.

הקולם

עיבורו מן הטמא
 בין הקבוצות השונות של בעלי החיים המזכרות כאן – טהור וטמא, בהמה וחיה, גסה ודקה יש שוני גדול הן במספר הכרומוזומים שלהם והן בגנים הכלולים אותם, ולכן אין אפשרות של הפרייה ביניהם. בעלי החיים הטהורים כולם שייכים למחלקה אחת של בעלי חיים (זוגי הפרסות), אבל גם ביניהם יש שונות מרובה. אולם יש לעתים אפשרות של הפרייה בין בעלי חיים השייכים למינים שונים אך לאותו הסוג (מבחינת המיון הזואולוגי), כגון בין החמור והסוסה שמולידה את הפרד, או בהכלאה בין כלב וזאב. חכמים נחלקו לגבי הכי אם הוא תוצאת הכלאה מסוג זה (בין תיש לצביה), או שהוא יצור שהגדרתו היא בספק.

אישתני מגמל, ויש בו מקצת סימני אמו – שפיר דמי וראוי הוא נחשב], ומותר לאכילה. או דלמא לא שניא [שמא אינו שונה], וגם לענין היתר אכילה – מצריך ר' שמעון שיהא ראשו ורובו דומה לאמו הטהורה? ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] רביה ממה ששינונו בברייתא: בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה – אסור באכילה (וכשיטת ר' שמעון), ואם דומה ראשו ורובו לאמו – חייב בכורה. שמע מינה [למד מכאן] לכאורה כי להיתר אכילה נמי בעי [גם כן צריך] ר' שמעון שיהא ראשו ורובו דומה לאמו! ודוחים: לא, לכורה דוקא צריך ראשו ורובו. ומעירים: דיקא נמי [מדוייק גם כן] הדבר מלשון הברייתא, דקא שבקה לאכילה וקם ליה [שהניח התנא את האכילה, ששנה בתחילה, ועמד לו על דין הבכור, שמע מינה] [למד מכאן]: לכורה הוא דבעי [שצריך] ר' שמעון ראשו ורובו, אבל לאכילה – לא, ודי במקצת סימנים. ודוחים: לעולם אימא [אומר] לך: להיתר אכילה נמי בעי [גם כן צריך] ראשו ורובו, ודוקא לגבי בכורה איצטריך [הוצרך] הדבר להיאמר, שכן סלקא דעתך אמינא [יעלה על דעתך לומר]: הוואיל וכתוב [ונאמר] "אך בכור שור" (במדבר יח, יז), ללמדנו שאין דין בכורה עד שיהא הוא שור ובכורו שור, ולפי זה לא תיסגי ליה [לא יהיה די לו] בראשו ורובו, ואינו בכור עד דאיכא כוליה [יש לו כל שכולו] שור, על כן קמשמע לן [משמע לנו] שדי שיהא ראשו ורובו שור. ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] רביה ממה ששינונו בברייתא: נאמר "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל" וכו' (ויקרא יא, ד), ומכאן משמע כי גמל (או אחד משאר בעלי החיים הטמאים) הנולד מבהמה טהורה ("ממעלי הגרה, וממפריסי הפרסה") אסור באכילה. ומן ההדגשה "זה" יש ללמוד: זה, בעל חיים שכל סימניו כשל טמא, אי (אין) אתה אוכל כשנולד לבהמה טהורה, אבל אתה אוכל טמא הבא בסימן אחד של אמו, כלומר, שהוא דומה לה במקצת, ואי זה הוא זה הבא בסימן אחד

אישתני מגמל – שפיר דמי, או דלמא לא שניא? תא שמע: בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה – אסור באכילה, ואם דומה ראשו ורובו לאמו – חייב בכורה. שמע מינה: לאכילה נמי בעי רבי שמעון שיהא ראשו ורובו דומה לאמו! ודוחים: לא, לכורה דוקא צריך ראשו ורובו. ומעירים: דיקא נמי [מדוייק גם כן] הדבר מלשון הברייתא, דקא שבקה לאכילה וקם ליה [שהניח התנא את האכילה, ששנה בתחילה, ועמד לו על דין הבכור, שמע מינה] [למד מכאן]: לכורה הוא דבעי [שצריך] ר' שמעון ראשו ורובו, אבל לאכילה – לא, ודי במקצת סימנים. ודוחים: לעולם אימא [אומר] לך: להיתר אכילה נמי בעי [גם כן צריך] ראשו ורובו, ודוקא לגבי בכורה איצטריך [הוצרך] הדבר להיאמר, שכן סלקא דעתך אמינא [יעלה על דעתך לומר]: הוואיל וכתוב [ונאמר] "אך בכור שור" (במדבר יח, יז), ללמדנו שאין דין בכורה עד שיהא הוא שור ובכורו שור, ולפי זה לא תיסגי ליה [לא יהיה די לו] בראשו ורובו, ואינו בכור עד דאיכא כוליה [יש לו כל שכולו] שור, על כן קמשמע לן [משמע לנו] שדי שיהא ראשו ורובו שור. ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] רביה ממה ששינונו בברייתא: נאמר "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה" – זה אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד. ואי זה זה הבא בסימן אחד – זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור. יכול אפילו עבורו מן הטהור ועבורו מן הטהור? תלמוד לומר: "שה כשבים ושה עזים" – יעד שיהא אביו כבש ואמו כבשה, דברי רבי יהושע. רבי אליעזר אומר: לא בא הכתוב להתיר את המותר, אלא להוסיף על המותר, ואיזה זה – טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור. או אינו אלא עבורו מן הטהור? תלמוד לומר: "שור שה כשבים ושה עזים" – מכל מקום. קרי ליה "טמא" – כרבי שמעון, וקאמר: אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד! – האי תנא סבר ליה פנותיה בחדא ופליג עליה בחדא. ואיכא דמקשי ומותיב: עבורו מן הטהור – מי מעבדא? והאמר רבי יהושע בן לוי:

של אמו, שמותר באכילה? זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור, שגם אביו בהמה טהורה. יכול יהא מותר באכילה אפילו היה עבורו מן הטמא, כגון שאביו גמל? תלמוד לומר: "זאת הבהמה אשר תאכלו שה כשבים ושה עזים" (דברים יד, ד), ולשון רבים ("כשבים") באה ללמד שאינו מותר באכילה (אפילו יש בו סימן אחד של אמו) עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה, אלו דברי ר' יהושע. ר' אליעזר אומר: ולד שאביו ואמו טהורים הריהו מותר, ולא בא הכתוב הזה, המתיר ולד הדומה לאמו במקצת, להתיר את המותר כשגם אמו וגם אביו טהורים, אלא להוסיף על המותר, ואיזה זה? טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא. ויש לשאול: או אינו בא להתיר אלא דווקא כשגם עבורו מן הטהור ועבורו מן הטמא, גם אם רק אמו מן הכשבים. על כל פנים, התנא ששנה מחלוקת זו קרי ליה [קרוי] למין טמא הנולד מן הטהור "טמא", והוא כשיטת רבי שמעון, שאסור גמל הנולד מן הפרה, וקאמר [והוא אומר]: אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד, כלומר, שאם יש בו מקצת סימני אמו הריהו מותר באכילה. ומכאן שר' שמעון אינו מצריך שיהא ראשו ורובו כאמו, כדי להתיר באכילה! ודוחים: מכאן אין ראייה, שיש לומר כי האי תנא סבר ליה כוותיה בחדא [תנא זה סבור כמותו באחת]. שטהורה שילדה מן טמאה – טמא, ופליג עליה בחדא [וחולק עליו באחת]. שהוא מתיר באכילה אם יש בו מקצת סימני אמו, ולדעת ר' שמעון אינו מותר באכילה עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו. ומעירים: ואיכא דמקשי ומותיב [ויש מי שמקשה על הברייתא שהבאנו, ומשיב]. ובדרך זו רוצה להביא תשובה לשאלתנו. וכך הוא מקשה: מה ששינונו בברייתא זו ביחס לטהורה שילדה מין טמאה: עבורו מן הטמא – מי מעבדא? והאמר [והרי אומר] ר' יהושע בן לוי:

אישתני מגמל – שדומה לאמו נמקצת סימניו. אסור באכילה – ומאן שמעת ליה הך סברא – רבי שמעון. ואם ראשו ורובו כו', וקא סלקא דעתין למדקמי להו צדידי הדדי, שמע מינה לפילו לאכילה צדי רבי שמעון ראשו ורובו. מדשבקה לאכילה – דאיירי צדישא, וקם ליה אכורה, ולא אמר: אם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה, שמע מינה: לאכילה קמי נמקצת סימניו. ולעולם נמרוייהו לבכורה אצטריך – זה אי אתה אוכל צעין ראשו ורובו. זה אי אתה אוכל – גמל, אפילו נולד מן הפרה. אבל אתה אוכל אחר הבא בסימן אחד – של אמו. כלומר, שדומה לאמו נמקצת, כגון טמא שנולד מן הטהור ודומה לאמו נמקצת. שה כשבים – שה הצא משני כנשים. להתיר את המותר – דכיון דאינו ואמו טהורים, לא איצטריך האי קרא ד"אך את זה תאכלו" למישרייה. מכל מקום – מדכמי "שה" "שה" תרי זימני, שמע מינה דלפילו מלך האם ולא מלך האב. קרי ליה טמא – לקלוט שנולד מן הטהור. כרבי שמעון – דאסור ליה היכא דאינו מן נמקצת סימניו. וקאמר דאם יש לו סימן אחד של טהרה, שדומה לאמו נמקצת – מותר! ופליג עליה בחדא – דרבי שמעון צדי ראשו ורובו. ואיכא דמקשי – קושיא לך צדישא, ומתוך הקושיא משיב דבר לשאל אי צדי רבי שמעון ראשו ורובו לאכילה או לא. מי מעבדא – טהורה מטמא, דקמתי: ועזרו מן הטמא.

תוספות

שמע מינה לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו – דמשמע שאין בו כי אם שני חלקין. מדלא קתני חלק שלישי, ולימא: אם יש בו מקצת סימניו מותר באכילה, וחדר ליתני: ואם ראשו ורובו דומה לאמו חייב בכורה. והשתא רישא וסיפא רבותא קמשמע לן, דרישא קתני שילדה מין טמאה דאסור אף באכילה, וסיפא דקתני ראשו ורובו דומים לאמו חייב אף בכורה. זה אי אתה אוכל – גמל ושפן כתיבי בקרא. אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד – לאו בסימני טהרה איירי, דממעלה גרה וממפריסי הפרסה. אלא בדמי למקצת סימניו לאמו ביד וברגל

ובצמרו, (ולד) [ולאו דוקא] סימני טהרה בעי. **עד** שיהא אביו ואמו כבשה – מדכתיב "כשבים" ו"עזים" ולא כתיב "כבש" ו"עז" דרש רבי יהושע. ורבי אליעזר – מדכתיב "שה" "שה" תרי זימני. והשתא דרשות דרבי יהושע לאסור – לאו הוא דרבי אליעזר להתיר. ולשון "לא בא הכתוב" דאמר רבי אליעזר מגומגם קצת, דמשמע: הלשון דמקרא זה שדרש רבי יהושע טמא שנולד מן טהור ועיבורו מן הטהור, אמר רבי אליעזר דבא להוסיף על המותר, ולהתיר טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא. ויש לפרש "לא בא הכתוב" כמו: "לא באתה הטהורה". עוד יש לפרש דברי רבי

ובעל חיים טמא, כפי שהוא מוכיח מדיוק כתוב זה. ובתוס' הציעו לפרש כי "לא בא הכתוב" חזר אל הכתוב "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה", משם מדייקים כי גמל בן פרה שיש בו סימן אחד של אמו מותר באכילה. ולדעת ר' אליעזר לא הוצרכנו ללמוד ממנו במקרה שגם אביו טהור, שהרי דין זה כבר למדנו מן הכתוב "את זה תאכלו שה כשבים ושה עזים". אלא הוצרך דווקא למקרה שאביו טמא. וגדולי האחרונים (ראה צאן קדשים, חק נתן) תיקנו בדרך זו את לשון רש"י. **או אינו אלא עבורו מן הטהור** כלומר, או שמא בא כתוב זה להוסיף על המותר, אבל לא היתר, אלא חומרה. שטמא הנולד מן הטהור לעולם טמא. ולפיכך הוצרכנו לכתוב "את זה לא תאכלו", המתיר טמא שיש לו סימן אחד של אמו, דווקא כשגם אביו טהור! (רבינו גרשום). ויש שהסביר את השאלה כך: שמא הוצרך לכך הכתוב, משום שעל כל פנים ולד זה נראה טמא (חק נתן). ומדברי התוס' עולה כי אין מדובר כאן בשאלה חדשה, אלא בפירוט והסבר דבריו של ר' אליעזר שמתחילה.

שמע מינה לאכילה נמי בעי ר' שמעון שאם לדעת ר' שמעון הריהו מותר באכילה במקצת סימנים – צריך היה לשנות זאת במפורש, שכן חלוקים דיניו של ולד כזה: כשהוא מין טמאה לגמרי – הריהו אסור באכילה ופטור מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סימנים – מותר באכילה ופטור מן הבכורה, ואם ראשו ורובו דומה לאמו – חייב אף בכורה (תוס'). **אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה** אם כונת הכתוב רק להגדיר את הבהמות הטמאות, שאין בהן אלא סימן טהרה אחד, צריך היה לומר: "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה או ממפריסי הפרסה". אלא יש בכך ללמד, שכל אותם בעלי חיים טמאים המנויים שם, הריהם אסורים באכילה גם אם נולדו לבהמות טהורות ("ממפריסי הפרסה וממעלי הגרה") (מלבי"ם). **אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד** ראה בתוס' שהעירו כי כונת הדברים היא לסימן אחד של דמיון לאמו, ולא לסימן אחד של טהרה, כגון שמפריסי פרסה או מעלה גרה (כפירושו של רש"י במסכת ב"ק עח,ב). וראה גם ברש"י כאן ד"ה כרבי שמעון. וטעם הדבר, שהרי מברייתא זו מביאים ראייה לשיטת ר' שמעון, שדי שיש בו מקצת סימנים של אמו כדי להתירו, ואין זה עוסק כלל בסימני טהרה (וראה במרומי שדה שהוכיח כפירושו רש"י). **לא בא הכתוב להתיר את המותר** מדברי רש"י ורבינו גרשום עולה כי הכוונה היא לכתוב "זאת הבהמה אשר תאכלו שה כשבים ושה עזים" (דברים יד, ד) שהביא ר' יהושע. ולדעת ר' אליעזר, לא בא להתיר שה שהוא בן כבש וכבשה, אלא להתיר שה שהוא בן כבשה

עיונים

ובעל חיים טמא, כפי שהוא מוכיח מדיוק כתוב זה. ובתוס' הציעו לפרש כי "לא בא הכתוב" חזר אל הכתוב "אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה", משם מדייקים כי גמל בן פרה שיש בו סימן אחד של אמו מותר באכילה. ולדעת ר' אליעזר לא הוצרכנו ללמוד ממנו במקרה שגם אביו טהור, שהרי דין זה כבר למדנו מן הכתוב "את זה תאכלו שה כשבים ושה עזים". אלא הוצרך דווקא למקרה שאביו טמא. וגדולי האחרונים (ראה צאן קדשים, חק נתן) תיקנו בדרך זו את לשון רש"י. **או אינו אלא עבורו מן הטהור** כלומר, או שמא בא כתוב זה להוסיף על המותר, אבל לא היתר, אלא חומרה. שטמא הנולד מן הטהור לעולם טמא. ולפיכך הוצרכנו לכתוב "את זה לא תאכלו", המתיר טמא שיש לו סימן אחד של אמו, דווקא כשגם אביו טהור! (רבינו גרשום). ויש שהסביר את השאלה כך: שמא הוצרך לכך הכתוב, משום שעל כל פנים ולד זה נראה טמא (חק נתן). ומדברי התוס' עולה כי אין מדובר כאן בשאלה חדשה, אלא בפירוט והסבר דבריו של ר' אליעזר שמתחילה.

קרי ליה טמא כר' שמעון כתבו מפרשים כי הדיוק אינו מלשון "טמא" לעצמה, שהרי היא רק מתארת את בעל החיים, כיצד הוא נראה. אלא הכוונה היא – מן הדין האמור בה, שהנולד לטהורה ואין בו מסימני אמו – אסור (ראה קדשי דוד, חזון איש). ור"י פירש כי מסתמכים כאן על המובא להלן, ש"טמא" המוזכר כאן הריהו קלוט (שפרסותיו קלוטות כשל גמל) בן פרה. ואילו רבינו גרשום פירש כי הדיוק הוא מן השימוש בלשון "טמא הנולד מן הטהור", במקום "היוצא מן הטהור".

חוץ מרבי אליעזר ומחלוקתו — שחולקין כזו צפיק "אומן ואת זנו" שמיטת חולין (ע"ג), אם אומן ואת זנו טהור. וקמני: כיו הלא מן המיטת ומן הצנייה. אלמא חיה מתעברת מצהמה לדנייהס! ואמר רבי ירמיה — האו "עצורו מן הטמא" דקאמר — היינו שנתעברה מן פרה הוא. וליכילא דרבי שמעון קרי ליה "טמא", וזנו מותר אם דומה לאמו נסימן אחד. אלמא לאכילה לא צעי רבי שמעון ראשו ורובו! זה וזה גורם — היתיר והאסור גורמין לזה שינא, (הוא) [לביזן] טמא ואמו טהורה. ולד טריפה — ואציו תמיס — הכי זה זה גורם. דאם כן — דעצורו מן הטמא אסור — לנמו: "שה כשבים ועזים". מיא עול מיא אסור והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא — מממת ממימות וקמון הנשע.

תוספות

אליעזר, והכי פירושו: מ"שה" "שה" נפקא לן עיבורו מן הטהור, לכך אייתר "זה" — להוסיף על המותר, ועיבורו מן הטמא. חוץ מדברי אליעזר ומחלוקתו — הא דלא קאמר: חוץ מן הדולפנין שפרים ורבים מבני אדם, כדאמר לקמן — לא קשה מידי, דלא איירי רבי יהושע בן לוי אלא בהמה וחיה, ולא בבני אדם. והנהו בני ימא נינהו. ופליג עליה בחדא — מה שיוכל לדחות דחי כן, משום דבמסקנא לאכילה פשטינן נמי דבעי רבי שמעון ראשו ורובו. והא איפכא שמעינן להו ולד טריפה — למאן דאמר טריפה יולדת — ניחא דפליגי ביניה וזה גורם. אלא למאן דאמר אינה יולדת, מוקמי פלוגתא פרק "אלו טריפות" (חולין נח,א) בעובר ירך אמו, ונתעברה ולבסוף נטרפה. ומיהו, אשכחן בעלמא דרבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי מותר, גבי שאור חולין ותרומה [פסחים כו,ב], ושליחי "כל הצלמים" (עבודה זרה מט,א) גבי נטל ממנה עצים. אלא לרבי יהושע אייתיה, ואף על גב דלאו דברי הכל הוא. ומה שמוכיח כאן "זה וזה גורם", ופרק "אותו ואת בנו" (חולין עט,ב) נקט לישנא ד"חוששין לזרע האבי" — משום דהכא איירי בדבר הבא מהיתר ואיסור [שייך שפיר] זה וזה גורם. ומיהו קשה: כיון דאין חוששין לזרע האב, מאיזה טעם תחשב ולד טריפה זה וזה גורם? לא יחשב שאור גורם, וליתסר!

לעולם אין בהמה מתעברת לא טמאה מן הטהור, ולא השור ולא טהורה מן הטמא, כגון פרה מן הסוס. ולא בהמה גסה מן הדקה, כגון פרה מתיש, ולא דקה מן הגסה כגון רחל משור, ולא בהמה מן חיה, כגון עז מן הצבי, ולא חיה מן בהמה, כגון צביה מן התיש, חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו, כלומר, ומן החולקים עליו, שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה, שנחלקו האם חייבים על שחיטת ולד הצביה שנתעברה מן התיש משום "אותו ואת בנו"! ובתשובה לכך אמר ר' ירמיה: מה שנאמר "עבורו מן הטמא" כוונתו דאיעבר (שנתעברה) הטהורה מקלוט (שפרסותיו קלוטות, ללא שסע) שהוא בן פרה, שפרה יכולה להתעבר מהנו, משום שהוא בן פרה. ונמצא שהתנא של הברייתא אליבא [לפי שיטתו] של רבי שמעון קאמר [הוא אומר], שטהורה שילדה מין טמאה נקרא "טמא". וקאמר [והוא אומר]: אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד, כלומר, שכשיש בו מקצת סימני אמו הריהו מותר באכילה. ומכאן שכן סובר ר' שמעון! ודוחים: מכאן אין להוכיח, ויש לומר כי האי תנא סבר לה כוותיה בחדא [תנא זה סבור כמותו באחת]. שטמא בן טהורה קרוי טמא, ופליג עליה בחדא [וחולק עליו באחד], שלדעת תנא זה, אם יש בו מקצת סימני אמו הריהו מותר באכילה, ולדעת ר' ראשו ורובו דומה לאמו.

א למימרא דרבי אליעזר סבר: יזה וזה גורם — מותר, ורבי יהושע סבר: זה וזה גורם — אסור? והא איפכא שמעינן להו: "ולד טריפה, רבי אליעזר אומר: לא יקרב לגבי מזבח, ורבי יהושע אומר: יקרב לגבי מזבח! — בעלמא סבר רבי אליעזר: זה וזה גורם — אסור. ושאיני הכא, דאם כן נכתוב קרא: "שה כשבים ועזים", "שה" "ושה" למה לי? שמע מינה: שה — מפל מקום. — ורבי יהושע אומר לך: בעלמא זה וזה גורם — מותר. והכא, אם כן לכתוב קרא: "שור פשב ועז", "כשבים" "ועזים" למה לי? שמע מינה: עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה.

ב תא שמע, ורבי שמעון אומר: "גמל" "גמל" שני פעמים — אחד גמל הנולד מן הגמל, ואחד גמל הנולד מן הפרה. ואם ראשו ורובו דומה לאמו — מותר באכילה. שמע מינה: לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו, שמע מינה.

ג "שהיוצא מן הטמא" וכו'. בעו מינה מרב ששת: מי רגלים של חמור, מהו? — ותיבעי ליה דסוסים וגמלים? — דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו — דלא עכירי ולא דמו לחלב, מיא עול מיא נפוק. פי קמיבעיא להו דחמור, דעכירי ודמו לחלב, מאי? מגופיה קא מימצעי, ואסירי. או דלמא: מיא עול מיא נפוק, והאי דעכירי — הבלא דבישרא הוא? אומר להו רב ששת, תניתיה: שהיוצא מן הטמא — טמא, והיוצא מן הטהור — טמא, אלא: מן

האחר, רבי יהושע אמר [ויכול לומר] לך: בעלמא [בבבול] זה וזה גורם — זאת הבהמה אשר תאכלו שור כבש ועז, "שור כשבים ועזים" בלשון רבים למה לי? שמע מינה [למד מכאן] שאינו מותר באכילה עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. ושבים לעיקר הסוגיה, האם טהורה שילדה מין טמא ויש בו מקצת סימני אמו, מותר באכילה לדעת ר' שמעון, או שמה צריך שיהא ראשו ורובו דומה לאמו, כבדין בכורה. ומציעים, תא שמע [בבא ושמע] ממה ששינוי בברייתא, רבי שמעון אומר: מה שזכר בתורה "גמל" שני פעמים לאיסור, בספר ויקרא (יא, ד), בא לאסור אחד גמל הנולד מן הגמל, ואחד גמל הנולד מן הפרה, ואם ראשו ורובו דומה לאמו הפרה — מותר באכילה. שמע מינה [למד מכאן]: לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו, ואין די במקצת סימנים. ומסקמים: אכן, שמע מינה [למד מכאן] שכן הוא.

ד שנינו במשנה: שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור. בעו מינה [שאלו אותם] מרב ששת: האם אסורים, כמו חלב החמורה? ושואלים: ותיבעי להו [ושתישאל להם] שאלה זו גם לגבי מי רגלים של סוסים וגמלים! ומשיבים: של סוסים וגמלים לא מיבעיא להו [לא נצרכה להם], דלא עכירי [שאינם עכורים], ולא דמו [ואינם דומים] לחלב, מיא עול מיא נפוק [מים נכנסו לגופם, מים יצאו]. כי קמיבעיא להו [כאשר נשאלה להם] השאלה, הרי זה בשל חמור, דעכירי ודמו [שהם עכורים ודומים] לחלב, מאי [מהו דינם]? מגופיה קא מימצעי ואסירי [מגופו הם מתמצים ואסורים]. או דלמא [שנא]: מיא עול מיא נפוק [מים נכנסו מים יצאו], והאי דעכירי הבלא דבישרא [זה שהם עכורים — מחום הבשר] הוא? אומר להו [להם] רב ששת, תניתיה [שניתם אותה] במשנתנו: שהיוצא מן הטמא — טמא, והיוצא מן הטהור — טהור. ויש לדייק: "היוצא מן הטמא" לא קאמר [אינו אומר], כלומר, כל שיוצא מגופו של טמא, אלא: "מן

ושבים לעיקר הסוגיה, האם טהורה שילדה מין טמא ויש בו מקצת סימני אמו, מותר באכילה לדעת ר' שמעון, או שמה צריך שיהא ראשו ורובו דומה לאמו, כבדין בכורה. ומציעים, תא שמע [בבא ושמע] ממה ששינוי בברייתא, רבי שמעון אומר: מה שזכר בתורה "גמל" שני פעמים לאיסור, בספר ויקרא (יא, ד), בא לאסור אחד גמל הנולד מן הגמל, ואחד גמל הנולד מן הפרה, ואם ראשו ורובו דומה לאמו הפרה — מותר באכילה. שמע מינה [למד מכאן]: לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו, ואין די במקצת סימנים. ומסקמים: אכן, שמע מינה [למד מכאן] שכן הוא.

ה שנינו במשנה: שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור. בעו מינה [שאלו אותם] מרב ששת: האם אסורים, כמו חלב החמורה? ושואלים: ותיבעי להו [ושתישאל להם] שאלה זו גם לגבי מי רגלים של סוסים וגמלים! ומשיבים: של סוסים וגמלים לא מיבעיא להו [לא נצרכה להם], דלא עכירי [שאינם עכורים], ולא דמו [ואינם דומים] לחלב, מיא עול מיא נפוק [מים נכנסו לגופם, מים יצאו]. כי קמיבעיא להו [כאשר נשאלה להם] השאלה, הרי זה בשל חמור, דעכירי ודמו [שהם עכורים ודומים] לחלב, מאי [מהו דינם]? מגופיה קא מימצעי ואסירי [מגופו הם מתמצים ואסורים]. או דלמא [שנא]: מיא עול מיא נפוק [מים נכנסו מים יצאו], והאי דעכירי הבלא דבישרא [זה שהם עכורים — מחום הבשר] הוא? אומר להו [להם] רב ששת, תניתיה [שניתם אותה] במשנתנו: שהיוצא מן הטמא — טמא, והיוצא מן הטהור — טהור. ויש לדייק: "היוצא מן הטמא" לא קאמר [אינו אומר], כלומר, כל שיוצא מגופו של טמא, אלא: "מן

עיונים

ולד טריפה רבי אליעזר אומר לא יקרב על גבי המזבח וכו' לדעתו של ר' אליעזר גם להדיוט הוא אסור. והובאה המחלוקת באופן זה לרבנן. לומר שלדעת ר' יהושע אף למזבח הוא מותר (תוספות חיצוניות). וכבר העירו בתוס' כי במסכת חולין יש שפירשו שר' אליעזר ור' יהושע נחלקו בשאלה אחרת, ולא בשאלה האם זה וזה גורם. אלא שעל כל פנים, הקושיה קיימת לפי הפירוש האחד, שמצאנו מקור מפורש שר' יהושע סבור שזה וזה גורם — מותר. ומצד אחר, גם יש מקומות אחרים מהם מוכח ששיטת ר' אליעזר היא שזה וזה גורם אסור.

לאכילה נמי בעי ר' שמעון ראשו ורובו ולפי זה ארבע דעות יש בענין טהורה שילדה מין טמאה: דעת משנתנו — שהוא מותר באכילה גם אם אין בו סימני אמו. דעת ר' שמעון

מסורת הש"ס
ד. ראה חולין נח,א. תמורה ל.ב, לא,א. (הענין) פסחים כו,ב. סנהדרין פ,א. ע"ז מח,ב. מט,א.
ה. משנה תמורה ל.ב. זבחים עד,ב. חולין נח,א. תוספתא תמורה פ"ד י.
ו. בכורות ו,ב. (חלק). תוספתא בכורות פ"א ט. תוי"כ ויקרא יא, ד. ילק"ש תורה תקלו.

גרסות

וקאמר יש בכתיבי: קרי ליה טמא וקאמר.
ופליג עליה בחדא יש כתיבי שמילים אלה חסרות בהם. **ולד טריפה חש בכתיבי וכן בש"מ: דתנו ולד טריפה.**
בעלמא בכתיבי מלה זו חסרה.
שה כשבים ועזים שה ושה בש"מ: **כשבים ועזים שה** ובכתיבי: **שור כשבים ועזים שה.**

כשב ועז כשבים בכתיבי: **שה כשבים** יש בכתיבי: **שה ועז ושה עז** ובש"מ: **שה כשב ושה עז כשבים** ועזים.

שיהא אביו כבש ואמו כבשה בכתיבי: **שיהא הוא כשב ואמו כשבה.**

שמע מינה לאכילה בכתיבי: **מילים אלה חסרות.** **ותיבעי ליה** בכתיבי: **ועוד: ותיבעי לך.**

דלא עכירי — נפוק בכתיבי: **מילים אלה חסרות.** **הבלא דבישרא** בכתיבי: **אפיק ומיאי עייל חבלא דבישריה.**

הקולם

קלוט בן הפרה לעתים נולד בין מפרסי הפרסה יצור שיש בו מוס מולד — כאשר אין הפרסה שטועה אלא מאוחדת לפרסה אחת. מבחינת הסימנים החיצוניים אין ליצור זה שני הסימנים המכשירים חיות לאכילה, אף כי מבחינת התרשה הוא ודאי ממין טהור.

מי רגלים של חמור מי רגלים של החמור עכורים ונראים לעתים בצבע דומה ללובן החלב, בגלל ריכוז גבוה של גבישי קלציום-קרבונט (CaCO3) וירר. מי רגלים, בניגוד לחלב, אינם מיוצרים על ידי הגוף (ילא מתמצים), אך הם מכילים חומרים שנספגו בגוף וסונו ממנו. לפיכך נשאלת השאלה על מעמדם ההלכתי.

— שאסור באכילה, אלא אם כן ראשו ורובו דומה לאמו. ודעת התנאים של הברייתא שהובאה לעיל, שאם יש בו מקצת סימנים של אמו הריהו מותר. אלא שנחלקו בדבר, שלדעת ר' יהושע אין הדברים אמורים אלא כשגם אביו טהור, ואילו לדעת ר' אליעזר — גם אם אביו טמא (בש"מ).

אורה ההלכה

ולד טריפה כל האסורים לגבי מוצא ולדותיהן מותרין למוצה, ובכללם ולד הטריפה. כר' יהושע, ומטעם שזה וזה גורם — מותר (ר"י קורקוס). (רמב"ם ספר עבודה זרה הלכות אסורי מוצא פ"ג ה"ב).

